

OTLAKÇI

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL

HİKÂYE

VakıfBank Kùltür Yayınları: 0197
Edebiyat: 045
Tür: Hikâye

OTLAĞÇI
MEMDUH ŞEVKET ESENDAL

Hazırlayan
Abdullah Ezik

Kapak Görseli ve Sayfa Uygulama
Faruk Özcan

Kitap Editörü ve Son Okuma
Dr. Hazal Bozyer

VakıfBank Kùltür Yayınları
Büyükdere Caddesi
No: 97 - Kat 4
Şişli 34394 İstanbul
Telefon: 0 212 354 5730
www.vbky.com.tr - info@vbky.com.tr
Sertifika No: 40141

© Vakıf Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 2023

ISBN 978-625-6385-11-5

Kitabın Türkçe yayın hakları VakıfBank Kùltür Yayınları'na aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak sınırlı alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Baskı
Turkvaz Haberleşme ve Yay. A. Ş.
Güzeltepe Mahallesi Mareşal Fevzi
Çakmak Caddesi B Blok No: 29/1/1
Eyüpsultan İstanbul
Telefon: 0212 354 3000
Sertifika No: 46403

1. Baskı: Şubat 2023

OTLAKÇI

MEMDUH ŞEVKET
ESENDAL

HAZIRLAYAN
ABDULLAH EZİK

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL

1884'te İstanbul'da doğdu. Edirne Sultanisi'nde başladığı idadi eğitimine İstanbul Mülkiyesi'nde devam etti. Fransızca, Rusça ve Farsça öğrendi. 1906'da katıldığı İttihat ve Terakki Cemiyeti tarafından 1908 yılında müfettiş olarak atandı ve bu vesileyle yurdun birçok farklı bölgesini ziyaret etme şansına erişti. Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşuyla birlikte Anadolu'ya geçti ve Atatürk'ün yanında yer aldı. Galatasaray ve Kabataş Liselerinde tarih-coğrafya öğretmenliği yaptı. Bakü, Kabil ve Tahran gibi şehirlerde elçilik görevlerinde bulundu, daha sonra milletvekilliği yaptı. 16 Mayıs 1952'de Ankara'da vefat etti.

Eserleri: *Ayaşlı ile Kiracıları* (roman), *Vassaf Bey* (roman), *Otlakçı* (hikâyeler), *Mendil Altında* (hikâyeler), *Sahan Külbastısı* (hikâyeler), *Veysel Çavuş* (hikâyeler), *Bir Kucak Çiçek* (hikâyeler), *İhtiyar Çilingir* (hikâyeler), *Hava Parası* (hikâyeler), *Bizim Nesibe* (hikâyeler), *Kelepir* (hikâyeler), *Gödeli Mehmet* (hikâyeler), *Miras* (roman), *Güllüce Bağları Yolunda* (hikâyeler), *Gönül Kaçanı Kovalar* (hikâyeler), *Tahran Anıları ve Düşsel Yazılar* (anı-mektup), *Kızıma Mektuplar* (mektup), *Oğullarıma Mektuplar* (mektup), *Mutlu Bir Son* (hikâyeler).

ABDULLAH EZİK

1995, İstanbul doğumlu. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde başladığı Türk Dili ve Edebiyatı lisans eğitimini 2017'de, Yeni Türk Edebiyatı yüksek lisans eğitimini ise 2021'de tamamladı. Aynı süreçte Otto-Friedrich-Universität Bamberg'in Oriental Studies departmanında misafir öğrenci olarak bulundu. Florida State College at Jacksonville'deki English Language Institute eğitimini 2018'de, English as a Second Language programını ise 2019'da bitirdi. *Sanat Kritik, Ova, Kitap-lık, Öykü Gazetesi, Argonotlar, K24, Artfulliving, İAN Edebiyat, KE Dergi*'de çeşitli yazı, şiir ve söyleşileri yer aldı. Doktora eğitimine Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı ana bilim dalında devam eden Abdullah Ezik, *Sanat Kritik, Ova* ve Alakarga Yayınları'nda editör, Açık Radyo ve Medyascope'da programcı, FMV Işık Üniversitesi'nde ise öğretim görevlisi olarak çalışıyor.

İÇİNDEKİLER

Sunuş: İnsana Dair Hikâyeler, Gülen Gözler: Otlakçı	7
Gençlik	15
Kayıışı Çeken	21
Arabacı Ali	27
Bir Eğlenti	41
Otlakçı	49
Döğüş	53
Mülahazat Hanesi	59
Köye Düşmüş	71
Bir Kadının Mektubu	79
İki Kadın	85
Pazarlık	105
İki Ana İki Kız	111
Türbe	117
Haydar Bey'in Sakalı	119
Söylüyor	125
Deli	131
Yirmi Kuruş	135
Bildim	139
Seni Kahve Paklar	145
Ev Ona Yakıştı	153
Asılsız Bir Sözün Esası	161
Eşek	167
Hastanenin Yemek Tablası	171
Düğün Dönüşü	179
İşin Bitti	183

SUNUŞ

İNSANA DAİR HİKÂYELER, GÜLEN GÖZLER: OTLAKÇI

28 Mart 1884'te Tekirdağ'da dünyaya gelen Memduh Şevket Esendal'ın asıl adı Mustafa Memduh'tur. Mehmet Şevket Bey ile Emine Şadiye Hanım'ın çocuğu olarak birçok farklı hocadan özel ders alarak yetişen Mustafa Memduh, kendi kendine Farsça, Rusça ve Fransızca öğrenir. Düzenli bir eğitim almamıştır, ilk ve orta öğrenimini Çorlu'da tamamladıktan sonra idadi eğitimi için Edirne'ye gider, ardından İstanbul'da Mülkiye mektebine kayıt yaptırır. 1907'de babasının vefatı üzerine memleketi Çorlu'ya dönen Mustafa Memduh, ailesinin geçimini üstlenir, görece erken bir yaşta iş hayatına atılır. Lise yıllarında asıl ismi olan Mustafa'nın yerine babasının adı Şevket'i kullanmayı tercih eden yazar, bu süreçten itibaren "Memduh Şevket" adıyla anılmaya başlar.

Babasının ölümünün ardından Çorlu'ya dönen Memduh Şevket, dayısının kızı Ayşe Faide Hanım ile evlenir. Bu evlilikten üç çocuğu olur. İlk gençlik yıllarından itibaren birçok farklı mesleği deneyen Memduh Şevket, bir süre çiftçilik yaptıktan sonra Reji Muhafaza Müdürlüğü'nde görev alır, genç yaşta İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne üye olarak geleceği için de önemli bir karar verir. İkinci Meşrutiyet öncesinde Reji Müdürlüğü'nde işe başlayan Memduh Şevket, Balkan Harbi'nin başlaması üzerine tüm mal varlığını geride bırakarak ailesiyle birlikte İstanbul'a gelir. Savaşın bitiminin ardından tekrar Çorlu'ya dönen aile, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasının ardından tamamen İstanbul'a yerleşir. Bu sırada Esnaf Odaları mümessilliği yapan Memduh Şevket,

çeşitli denetimler dolayısıyla Anadolu vilayetlerini teftiş eder, bu süreçte Anadolu insanını tanıma şansına erişir.

Birinci Dünya Savaşı'nın Osmanlı'nın aleyhine sonuçlanması, İttihat ve Terakki Cemiyeti liderlerinin ülke dışına gitmesi ve nihayetinde İstanbul'un işgal edilmesiyle yalnız kalan Memduh Şevket, yakın arkadaşlarıyla birlikte İtalya'ya kaçır. Bu sırada Anadolu'daki gelişmeleri yakından takip eder, ardından Millî Mücadele'ye iştirak etmek için Ankara'ya gider. Uzun yıllar süren zorlu savaş yıllarının ardından Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle yeni bir dönem başlar. Memduh Şevket, bu süreçte Cumhuriyet Halk Fırkası içerisinde çeşitli görevler alır ancak belirli konularda parti yönetimiyle ters düşer. Bu süreçte Bakü (1920-1924), Tahran (1925-1930) ve Kâbil (1933-1941) elçiliklerinde görev alan Memduh Şevket, Elazığ (1931-1933) ve Bilecik (1941-1950) milletvekilliği yaptıktan sonra 1942-1945 yılları arasında Cumhuriyet Halk Partisi genel sekreterliği yapar; 17 Mayıs 1952'de Ankara'da vefat eder.

Babası şair olan Memduh Şevket, Çorlu'da geçen çocukluk ve ilk gençlik yıllarında iyi bir eğitim ve entelektüel çevreden mahrum kalır. Bu süreçte kendi kendini yetiştirmeye özen gösteren yazar, ilk yazılarını çeşitli yerel gazetelere gönderir. Tahir Alangu, Memduh Şevket'in İstanbul'a geldiği dönemde *İrtika* ile *Musavver Fen ve Edebiyat* gibi çeşitli gazete ve mecmualarda yazılarını yayımlamaya devam ettiğini belirtir. Gerek geç dönem Osmanlı gerekse erken dönem Cumhuriyet döneminde çeşitli bürokratik görevler üstlenen Memduh Şevket, birçok farklı müstear isim kullanır ve özel hayatıyla yazarlık serüvenini olabildiği kadar birbirinden ayırır.

Yazı hayatı boyunca dağınık bir görünüm sergileyen Memduh Şevket'in ilk hikâyesi olan "Veysel Çavuş", II. Meşrutiyet'in ilanından kısa bir süre sonra *Tanın* gazetesinde yayımlanır (4 Kanunuevvel 1324/17 Aralık 1908). Daha sonra *Çığır*, *Halka Doğ-*

ru, Ülkü, İstanbul Kültür, Pazar Postası, Seçilmiş Hikâyeler, Hayat, Hisar ve Türk Dili gibi çeşitli gazete ve mecmualarda eserleri yayımlanmaya devam eden Memduh Şevket, yazın hayatını çoğunlukla hikâye türü etrafında geliştirir. Edebiyatının ilk döneminde Maupassant tarzı bir hikâye anlayışıyla hareket eden Memduh Şevket, 1921 sonrasında Çehov tarzına yönelir. Bu süreçte tanık olduğu olaylar, Anadolu'yu keşfi, kaybedilen Birinci Dünya Savaşı ve yeni kurulan Cumhuriyet, yazarın kendisinde ve yazınında birçok önemli kırılmayı beraberinde getirir.

Memduh Şevket'in edebiyatının ilk dönemi 1908-1920 yılları arasını kapsar. Bu süreçte birçok hikâye ve *Miras* adında bir roman (yarım kalır) yayımlayan Memduh Şevket, geleneksel anlayışı sürdüren bir yazar olarak tarif edilebilir. Sosyal gerçekçilik anlayışıyla hareket eden yazar, dış dünya ile bireyin psikolojisini ön plana çıkarmaya gayret eder. "Tenkit", "tasvir" ve "tahlil" yazarın ilk dönem hikâyelerinin ana çizgisini oluşturur. Okuyucuya belirli bir mesaj iletme amacı güden bu metinler, gücünü hayatın gerçekliğinden alır. Bu düsturunu bir noktada bütün yazın hayatı boyunca sürdüren Memduh Şevket, hikâyelerinde büyük toplumsal olay ve kırılmaları anlatmaktan kaçınır. Bu tür dönüşüm ve kırılma hikâyelerini bireyin yaşantısındaki etkisi üzerinden ele almayı tercih eder. Daha çok alt gelir grubundan karakterlerin başından geçenlere odaklanan yazarın bu süreçte kaleme aldığı hikâyelerde yer yer Servet-i Fünûn ve Millî Edebiyat cereyanının etkileri de hissedilir.

Bakü'de mümessillik yaptığı yıllarda Rus yazar Anton Çehov'u keşfeden Memduh Şevket, Çehov'un metinlerine karşı büyük bir hayranlık duyar. Bu hayranlık, zamanla onun metinlerinden etkilenmeye dönüşür ve böylece Memduh Şevket'in hikâyeciliğinin ikinci dönemi başlar. 1921-1952 yılları arasını kapsayan bu süreçte Çehov tarzı hikâye anlayışını benimseyen Memduh

Şevket, bu yıllarda iki yüzden fazla hikâye ile iki roman kaleme alır. Bundan sonraki süreçte realist bir anlayışla hareket eden yazar, hikâyelerinde daha minimal bir tavır takınır, gündelik hayata ve onun telaşlarına odaklanır. Belirli bir ânı yazmak, küçük sahneleri, belli belirsiz vakaları yazıya geçirmek, edebiyatının bu ikinci döneminde Memduh Şevket'in esas gayesi olur. Benzer bir tavır, bu süreçte kaleme aldığı iki romanında da varlığını hissettirir.

Memduh Şevket Esendal'ın hikâye ve romanları birçok noktada iç içe geçer ve birbirlerine paralel bir yapı sergiler. Söz konusu tüm bu metinlerde bir kurum olarak aileye, iktidar-halk / yöneten-yönetilen ilişkilerine, küçük insana, gündelik hayata, yozlaşmaya, dönüşüme, zorlu geçen savaş yıllarına, ekonomik krizlere, geçim derdine yer veren Memduh Şevket, imparatorluktan Cumhuriyet'e geçişi tüm yönleriyle eserlerine konu eder. Memurundan ağasına, şehir insanından köylüsüne, fakir mahallelilerden zengin nâzir ailelerine kadar birçok farklı sosyal, ekonomik ve toplumsal sınıftan karakter, Memduh Şevket'in hikâyelerinde baş gösterir. Yazar, inşa ettiği zengin şahıs kadrosuyla geniş bir anlatı dünyası meydana getirir.

Memduh Şevket'in eserlerinde tercih ettiği dil, tıpkı edebiyatında olduğu gibi iki farklı dönem çerçevesinde değerlendirilebilir. Özellikle ilk dönem eserlerinde dil bakımından Servet-i Fünûn edebiyatına yakın bir çizgi benimseyen Memduh Şevket, kısa bir süre sonra başlayan Millî Edebiyat cereyanını da yakından takip eder, bu süreçte kaleme aldığı metinlerde tercih ettiği dil anlayışında da farklılıklar belirir. Cumhuriyet'in ilan edilmesi, Türk Dil Kurumu'nun kurulması ve Öztürkçeci yeni bir dil anlayışının benimsenmesiyle birlikte Memduh Şevket de yazın anlayışında belirli değişikliklere gider. İlk dönem metinlerinde görülen ağdalı, uzun, ağır dil zamanla yerini konuşmaya yaklaşan, duru, yalın, kısa ifadelerle gelişen bir dil anlayışına bırakır.

Memduh Şevket Esendal, gerek hikâyelerini gerekse romanlarını sağlığında bir araya getirerek yayımlayamamış, birçok eseri tefrika hâlinde çeşitli gazete ve mecmualarda kalmıştır. Esendal, her ne kadar hayatının son döneminde gazete ve mecmualarda kalan metinlerini derleyerek yayımlamak istese de ömrü bu arzusunu hitama erdirmeye vefa etmemiştir. Yazar, sağlığında derleyebildiği hikâyeleri iki cilt hâlinde yayımlamıştır: *Hikâyeler – Birinci Kitap* (1946) ve *Hikâyeler – İkinci Kitap* (1946). Kitabın yayın hakları on yıl sonra Dost Yayınları'na geçince hikâyelerin birinci cildi *Otlakçı* (1958), ikinci cildi ise *Mendil Altında* (1958) adıyla yeniden neşredilmiştir.

Dost Yayınları, ilerleyen süreçte Tahir Alangu'nun düzenlemesiyle Memduh Şevket Esendal'ın hikâyelerini yeni metin ve başlıklar etrafında yayımlamaya başlamıştır. Bu yeni düzenlemede hikâyelerin ilk cildine *Temiz Sevgiler* (1965), ikinci cildine ise *Ev Ona Yakıştı* (1971) isimleri verilmiştir. Esendal, sağlığında söz konusu bu iki kitapta yirmi beşer hikâyeye yer vermiştir. Alangu ise yeni bulunan metinlerle birlikte toplam altmış dokuz hikâyeyi okurla buluşturmuştur. Esendal'ın yayın hakları ilerleyen yıllarda Bilgi Yayınevi'ne geçince söz konusu hikâyelerin ilk iki cildi yazarın sağlığında yapılan düzenlemeyle yayımlanmıştır. Yazarın yeni bulunan hikâyeleri ise Muzaffer Uyguner tarafından farklı başlıklar etrafında bir araya getirilmiştir.

Memduh Şevket Esendal'ın bütün bir külliyyatını yayıma hazırlarken yazarın hayattayken neşrettiği eserleri/ciltleri kendimize temel aldık. Yazarın dil tercihlerini ve yayım düzenini öğrendiğimizde korumaya özen gösterdik.

Memduh Şevket Esendal'ın hikâyelerinin ilk cildi olarak yayıma hazırladığımız *Otlakçı*, yazarın sağlığında yayımlanan *Hikâyeler – Birinci Kitap* esas alınarak düzenlenmiş; yazar tarafından tercih edilen düzen bu ciltte korunmuştur. Esendal'ın diğer

metinlerine kıyasla daha ağır bir dil ile kaleme aldığı bu hikâyeleri orijinal edisyonuyla yayıma hazırladık. Ancak aradan geçen süreçte kimi yazım ve imla kurallarının değiştiği göz önünde bulundurulduğunda, eserdeki kimi kelime ve noktalama işaretlerini güncellemeyi tercih ettik. Eserde kullanılan Arapça ve Farsça sözcüklerle kimi ifadelerin bugünkü anlamlarını ise dipnotlarda okuyucunun istifadesine sunduk.

Esendal, *Otlakçı*'da yer alan hikâyelerinde oldukça samimi bir dil ile gündelik hayatın telaşı içerisinde yaşama mücadelesi veren insanların başından geçen kimi olaylara yer verir. Bir yandan yazarın insan sevgisini alabildiğine hissettiren bu hikâyeler, diğer yandan dönem insanının ne tür sıkıntılarla mücadele ettiğini de görünür kılar. Söz konusu bu hikâyelerde kiracılardan memurlara, köy muhtarlarından jandarma erlerine kadar gündelik hayatın çeşitli meslek gruplarıyla birçok farklı karakter ve tiplermeye yer veren Esendal, okura ne olursa olsun yaşama tutunma arzusunun hiçbir zaman sönmediği metinler sunar.

Dileriz Memduh Şevket Esendal'ın yeniden yayıma hazırlanan *Otlakçı* isimli bu eseri de yazarın diğer metinleri gibi büyük bir ilgiyle karşılanır ve Esendal yeniden gündeme gelerek Türk edebiyatı çerçevesinde hak ettiği yeri/değeri bulur.

Ocak 2023, Şişli
Abdullah Ezik

OTLAKÇI

GENÇLİK

Sıcak yaz günü evde kim varsa, küçük büyük, çoluk çocuk toplandılar, öğle yemeğini yediler, sonra da her biri bir yana çekildiler. Şehre inecekler, giyindiler gittiler. İrfan Bey'le Mükerrerrem futbol maçına gideceklermiş, savuştular. Büyük Hanım'ın sözüne bakılırsa bu son günlerde öğle yemeklerini yedikten sonra büyük efendi, Kerim Beylere kaçıyor, orada kanepede uyuklayıp uykusunu alıyor, gece erken yatıp uyuyanlara da kızıyor, söyleniyormuş. Büyük Hanım, olduğu bir günden, öğle uykusunu sevmemiş ama gece erken yatıp kocasının çenesini açtırmamak için şimdi öğle yemeklerinden sonra biraz kestiriyormuş!

“Gel Kevser, şu koltuğu gölgeye çek! Nerede yastıklarım, getir!”

Büyük Hanım da uyuklamak için yerini, sonra da kendisini hazırladı.

İstanbul'un, Erenköy'le Göztepe arasında, birkaç yıldır bakımsız kalmış, yollarını ot basmış, camları yükselip saçaklarına el atmış olan bu büyük köşkünü, derin bir sessizlik kapladı.

Hayriye Hanım, bu evin ortanca kızı, daha kız sanılacak kadar taze görünen güzel bir kadın, bir buçuk yıldır evli ise de kocası ilkin fakülteyi, sonra da askerliğini bitirip eve yeni geldiğinden, ancak bir buçuk aylık evli bir hanım, yemek odasının yanındaki ufak odada kocası ile kendisinin gömleklerini ütülüyordu.

İpek gömleğin kolunu çekip açıyor, düzeltiyor; masanın üstüne seriyor, ütüyü deniyor, sonra sürüyor. Yakasını yahut göğsünü açıp ütülüyor, devşiriyor; o bitince, bir başkasını alıyor, bu arada perdelerin tüllerini de çıkarıp yıkatmalı, diye düşünüyor, sonra bu takım düşünceler arasında dün sütçüye verilen paranın üstünün eksik geldiğini de hatırlıyor, daha sonra İstanbul'a inip hem kendine hem de hizmetçisine ayakkabı almayı aklından geçiriyor; bir gömleği bitirip yenisine geçerken sol kaşının ucunu yavaşça kaşıyor, sanki bu güzel kaşı okşuyordu.

Bu ütü işi belki bir saat sürdü. Hepsi bitince ütülediklerini sıralamaya başladı. Kocasının gömleklerini üst üste korken kendi iç yeleği eline geçti. Bu yeleği erkek gömlekleri arasına koymak istemiyormuş gibi durdu. Sonra yüzünde ince bir pembelik, dudaklarında bir gülümseme ile bu yeleği kocasının iki gömleğinin arasına soktu, sonra da kocasını hatırlayıp: "O nerede?" diye düşündü. "Nasıl oldu da nereye savuştuğunu göremedim?" diye kendi kendine şaştı. "Adamın dalgın bulunup kocasını da unuttuğu oluyormuş!.."

Evdekileri birer birer göz önünden geçirdi. Kimler köşkte, kimler çıktılar, biliyordu. Kocasını dışarı çıkacak değil: "Sakin Beybaba ile gitmiş olmasın?..." Çamaşırları odasına bırakıp kocasını aramak istedi. Ütülediklerini iki kolunun üstüne alıp odasına çıktı. Kapıdan girdi, dolaba doğru gidecekti, orada, kanepenin üstüne yatmış, uyuyakalmış olan kocasını gördü. Beklemediği için irkildi, sanki odada bir yabancı erkek görmüş gibi durdu. Sonra yaklaşıp kocasının uyuyuşuna baktı. Gülümsedi.

"Dolabı açsam, belki uyanır" diye düşünerek gömlekleri piyanonun üstüne bıraktı. Ayaklarının ucuna basarak kocasına doğru gitti.